

Věc C-460/23 [Kinshasa]ⁱ**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

21. července 2023

Předkládající soud:

Tribunale di Bologna (Itálie)

Datum předkládacího rozhodnutí:

17. července 2023

Obžalovaná:

OB

Předmět původního řízení

Trestní řízení proti OB, původem z Konga, která je obžalována z jednání, jehož cílem bylo zajistit nepovolený vstup dvou nezletilých osob, rovněž cizinek, na italské území, jakož i z trestného činu držení falešných dokladů totožnosti týkajících se OB a obou nezletilých osob.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Předkládající soud vznáší v souladu s článkem 267 SFEU otázku slučitelnosti unijní právní úpravy týkající se napomáhání k nedovolenému přistěhovalectví a příslušných italských prováděcích předpisů, které v souvislosti s trestným činem napomáhání k nepovolenému vstupu cizinců nestanoví, že účel poskytnutí humanitární pomoci může být považován za důvod pro vyloučení trestnosti, s Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

ⁱ Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

Předběžné otázky

1) Brání Listina základních práv, a zejména zásada proporcionality stanovená v čl. 52 odst. 1 ve spojení s právem na osobní svobodu a právem na vlastnictví podle článků 6 a 17, jakož i právem na život a nedotknutelnost lidské osobnosti podle článků 2 a 3, právem na azyl podle článku 18 a s respektováním rodinného života podle článku 7, ustanovením směrnice 2002/90/ES a rámcového rozhodnutí 2002/946/SVV (provedeným v italském právním řádu prostřednictvím právní úpravy stanovené v článku 12 konsolidovaného znění právních předpisů v oblasti přistěhovalectví a pravidel týkajících se postavení cizince) v rozsahu, v němž členskými státy ukládají povinnost stanovit trestní sankce pro každého, kdo úmyslně napomáhá nebo se dopouští jednání směřujícího k napomáhání k nepovolenému vstupu cizinců na území Unie, a to i v případě, že se tohoto jednání dopouští bezúplatně, aniž by současně stanovila povinnost členských států vyloučit trestnost jednání spočívajícího v napomáhání k nepovolenému vstupu za účelem poskytnutí humanitární pomoci cizinci?

2) Brání Listina základních práv, a zejména zásada proporcionality stanovená v čl. 52 odst. 1 ve spojení s právem na osobní svobodu a právem na vlastnictví podle článků 6 a 17, jakož i právem na život a nedotknutelnost lidské osobnosti podle článků 2 a 3, právem na azyl podle článku 18 a s respektováním rodinného života podle článku 7, stanovení skutkové podstaty uvedené v článku 12 konsolidovaného znění právních předpisů v oblasti přistěhovalectví a pravidel týkajících se postavení cizince v rozsahu, v němž postihuje jednání osoby, která se dopouští jednání směřujícího k zajištění nepovoleného vstupu cizince na území státu, a to i v případě, že se tohoto jednání dopouští bezúplatně, aniž by byla současně vyloučena trestnost jednání spočívajícího v napomáhání k nepovolenému vstupu za účelem poskytnutí humanitární pomoci cizinci?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Směrnice Rady 2002/90/ES ze dne 28. listopadu 2002, kterou se definuje napomáhání k nepovolenému vstupu, přechodu a pobytu; zejména: článek 1

Rámcové rozhodnutí Rady 2002/946/SVV ze dne 28. listopadu 2002 o posílení trestního rámce s cílem zabránit napomáhání k nepovolenému vstupu, tranzitu a pobytu; zejména: článek 1 odst. 1, článek 6

Listina základních práv Evropské unie; zejména: článek 52 odst. 1

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Decreto legislativo n. 286 del 25 luglio 1998 (Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero; „TUI“) (legislativní nařízení č. 286 ze dne 25. července 1998,

konsolidované znění právních předpisů v oblasti přistěhovalectví a pravidel týkajících se postavení cizince; dále jen „TUI“); zejména: článek 12

1. *S výhradou závažnějšího trestného činu každý, kdo v rozporu s ustanoveními tohoto konsolidovaného znění podporuje, řídí, organizuje, financuje nebo uskutečňuje přepravu cizinců do Itálie nebo se dopouští jiného jednání s cílem umožnit jim protiprávní vstup do Itálie nebo jiného státu, jehož státními příslušníky nejsou a v němž nemají ani trvalé bydliště, bude potrestán trestem odnětí svobody v rozmezí od dvou do šesti let a pokutou ve výši 15000 eur za každou osobu.*
2. *Aniž jsou dotčena ustanovení článku 54 trestního zákoníku, trestný čin nepředstavují činnosti humanitární pomoci a podpory poskytované v Itálii cizincům v nouzi, kteří se však nacházejí na území státu.*

[...] [následující odstavce se týkají podobných, ale závažnějších trestných činů, za které jsou ukládány přísnější tresty].

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 Dne 27. srpna 2019 se OB, původem z Konga, dostavila na letecký hraniční přechod v Boloni při přiletu letadlem z Kasablanky, prokázala se falešným senegalským pasem a doprovázela dvě dívky ve věku osm a třináct let, pro které předložila dva falešné pasy. Tímto způsobem se OB dopustila jednání, jehož cílem bylo zajistit nepovolený vstup dvou nezletilých osob na italské území, a byla obviněna z trestného činu „napomáhání k nepovolenému vstupu cizince“ podle čl. 12 odst. 1 TUI.
- 2 Dne 28. srpna 2019 byla OB zatčena a obě dívky byly na základě rozhodnutí soudu pro mladistvé umístěny do příslušného přijímacího zařízení.
- 3 Dne 29. srpna 2019 byla OB vyslechnuta Giudice per le Indagini Preliminari del Tribunale di Bologna (vyšetřující soudce při soudu v Boloni, Itálie), u něhož vypověděla, že uprchla z Demokratické republiky Kongo, aby unikla výhrůzkám smrti, které jí a její rodině adresoval její partner po ukončení jejich vztahu. Dále uvedla, že nezletilé osoby, které s ní cestovaly, byly její dcera a neteř (dcera její zemřelé sestry, která jí byla svěřena do péče) a že je vzala s sebou, protože se obávala o jejich fyzickou integritu. Tento soud potvrdil zatčení OB, ale nenařídil její pobyt ve vazbě.
- 4 Dne 9. října 2019 podala obžalovaná žádost o mezinárodní ochranu. Příslušné řízení dosud nebylo ukončeno.
- 5 Následně soud pro mladistvé zjistil, že jedna ze dvou nezletilých osob je skutečně dcerou obžalované a že druhé dítě je s největší pravděpodobností skutečně její neteř.

- 6 Na jednání před předkládajícím soudem dne 29. května 2023 navrhl obhájce obžalované, aby byla Soudnímu dvoru předložena žádost o rozhodnutí o předběžné otázce; předkládající soud tomuto návrhu vyhověl a přerušil vnitrostátní řízení.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 7 Předkládající soud je soudem, který musí rozhodnout o trestní odpovědnosti obžalované.
- 8 Předkládající soud především vysvětluje, že trestný čin napomáhání k nepovolenému vstupu cizince stanovený v čl. 12 odst. 1 TUI má povahu ohrožovacího trestného činu v tom smyslu, že italský zákonodárce, aby předem zabránil poškození právního zájmu, hodlá postihovat jednání jako takové, a to z důvodu pouhé skutečnosti, že je činěno jednání směřující k zajištění nepovoleného vstupu státních příslušníků třetích zemí, bez ohledu na motivy, které k tomuto jednání vedly. Kromě toho není nutný konkrétní úmysl získat z trestného činu zisk (konkrétní úmysl získat zisk je relevantní pouze jako přitěžující okolnost).
- 9 Dalším aspektem tohoto trestného činu je jeho volná forma v tom smyslu, že pachatel může trestný čin spáchat jakýmkoli způsobem. Jednání tedy může mít velmi širokou škálu forem.
- 10 Jediný ospravedlňující důvod je stanoven v čl. 12 odst. 2 TUI, který však v projednávané věci není použitelný, neboť předpokládá, že činnosti podpory a humanitární pomoci jsou poskytovány cizinci, který se již nachází na italském území (hypotéza napomáhání k pobytu nebo napomáhání k odchodu z Itálie do jiných členských států).
- 11 V důsledku toho trestní sankce dopadá i na ty, kteří napomohli k nepovolenému vstupu cizince za účelem humanitární pomoci, a také v případě, že je cizinec v nouzi.
- 12 Za této situace předkládající soud uvádí, že italská právní úprava je v souladu s unijním právním rámcem, jak je stanoven ve směrnici 2002/90/ES a v rámcovém rozhodnutí 2002/946/SVV (dále jen „unijní právní rámec“), neboť podle tohoto rámce v souvislosti s napomáháním ke vstupu jednak není stanovena úplatnost, a jednak nejsou stanoveny přesné požadavky na identifikaci protiprávního jednání, které tak může mít různé formy.
- 13 Pokud jde o důvod beztrestnosti, čl. 1 odst. 2 směrnice 2002/90/ES stanoví pouhou možnost, nikoli povinnost členských států vyloučit trestní odpovědnost v případech, kdy k napomáhání nepovolenému vstupu dochází za účelem poskytování humanitární pomoci.

- 14 Stanovením trestní odpovědnosti za dané jednání se jak unijní právní rámec, tak projednávané vnitrostátní právní předpisy zaměřují na boj proti obchodování s nelegálními migranty a jejich vykořisťování, a to i ze strany zločineckých organizací, které neváhají ohrozit životy samotných migrantů. K tomu se přidává cíl zajistit, aby migrační toky probíhaly řádným a kontrolovaným způsobem.
- 15 Předkládající soud však upozorňuje na možný rozpor s kritérii čl. 52 odst. 1 Listiny z hlediska nezbytnosti a přiměřenosti, tedy rozumného vyvážení dotčených protichůdných zájmů.
- 16 Tento soud si klade otázku přiměřenosti nestanovení důvodu beztrestnosti ve vztahu k případům, kdy je jednání spočívající v napomáhání k nepovolenému vstupu cizinců prováděno za účelem humanitární pomoci, které spočívá v pomoci dotčené osobě při výkonu základních práv, jako je právo na život a nedotknutelnost lidské osobnosti chráněné v člancích 2 a 3 Listiny, právo na azyl chráněné v článku 18 Listiny a právo na respektování rodinného života chráněné v článku 7 Listiny.
- 17 Podle jeho názoru musí být ochrana těchto základních práv zohledněna při vyvažování, které musí být základem společné přistěhovalecké politiky; tento soud uvádí, že jak v unijním právním rámci, tak v italských právních předpisech naopak existuje disproporce ve prospěch ochrany zájmu na kontrole migračních toků, což rovněž vede k nikoli nezbytnému obětování základních práv.
- 18 Předkládající soud uvádí, že sám unijní normotvůrce tím, že v čl. 1 odst. 2 směrnice 2002/90/ES stanoví možnost členských států zavést ospravedlnění v podobě humanitární pomoci, potvrzuje, že zavedení tohoto důvodu beztrestnosti není překážkou pro sledování cílů kontroly migračních toků. Tento soud navíc uvádí, že v některých členských státech (např. ve Finsku, Belgii, Španělsku) je humanitární účel již různými způsoby uznán jako důvod pro beztrestnost.
- 19 Předkládající soud zdůrazňuje, že i když je cíl kontroly migračních toků relevantní a legitimní, unijní právní rámec (jakož i italská právní úprava, která je s ním v souladu) jej dosahuje nepřiměřeným způsobem, neboť neumožňuje vyloučit trestnost jednání (usnadnění nepovoleného vstupu, jehož cílem je poskytnutí humanitární pomoci), které ve skutečnosti usiluje o ochranu základních práv, která si zaslouží ochranu.
- 20 V důsledku toho se zdá, že právní rámec přijatý unijním normotvůrcem porušuje kritéria přiměřenosti, neboť umožňuje obětovat základní práva, která si zasluhují ochranu, v případech, kdy toto obětování není nezbytné pro dosažení cílů, které sám normotvůrce navrhuje.
- 21 Předkládající soud připomíná, že trestný čin stanovený v čl. 12 odst. 1 TUI, použitelný v projednávané věci, se zdá být v souladu s unijním právním rámcem, ale z výše uvedených důvodů má pochybnosti o jeho slučitelnosti s převažujícími zásadami stanovenými v Listině.

- 22 Na jedné straně je jisté, že jednání obžalované objektivně odpovídá jednání, které je trestné jako trestný čin podle čl. 12 odst. 1 TUI.
- 23 Na druhou stranu však podle předkládajícího soudu může být totéž jednání považováno za jednání směřující k humanitární pomoci, a to z několika hledisek: hlediska práva na život obou nezletilých osob, které je ohroženo v zemi původu; hlediska práva na azyl obou nezletilých osob ve vztahu k žádosti o mezinárodní ochranu, kterou podala obžalovaná (která má rodičovskou odpovědnost k jedné z dívek, zatímco druhá byla svěřena do její péče); hlediska práva na rodinný život s ohledem na rodičovský a příbuzenský vztah mezi oběma nezletilými osobami, jejichž vstup na území státu byl usnadněn, a samotnou obžalovanou (která je matkou a tetou).
- 24 I kdyby však byl ve vnitrostátním řízení prokázán účel humanitární pomoci, musel by předkládající soud na základě italského práva obžalovanou odsoudit, neboť právní úprava stanovená v článku 12 TUI nestanoví odpovídající důvod vyloučení trestnosti.
- 25 Konečně předkládající soud uvádí, že se na obžalovanou v současné době nevztahují opatření omezující osobní svobodu, nicméně žádá, aby byla věc projednána ve zrychleném řízení podle článku 105 jednacího řádu Soudního dvora, neboť vznáší otázky výkladu a platnosti, které by mohly mít bezprostřední důsledky ve vztahu k probíhajícím trestním řízením v obdobných věcech vedeným jak podle italského právního řádu, tak podle právních řádů ostatních členských států, v rámci nichž se na obžalované mohou vztahovat opatření omezující osobní svobodu.